

Natuursteen in de tuin

Walse natuursteen in een groen kleedje

Bibliografie

Onderstaande referenties zijn bedoeld als technische en conceptuele aanvulling op de voorbeelden van natuursteengebruik op de vorige bladzijden.

Publicaties van Pierres et Marbres de Wallonie asbl

Een natuurlijke behoefte aan steen. Siersteengroeven in Wallonië, 2005
Natuursteen leeft. Siersteen in België. Stand van zaken, 2002

Esthetische inspiratie

Jardins, Ippolito Pizetti en Roberta Fusari, Actes Sud, 2006
Le jardin japonais, L'art de dresser les pierres, Pierre en Suzanne Rambach, Hazan, 2005
Garden Design, teNeues, 2003
Paysagistes, ceux qui ont marqué le siècle, Andrew Wilson, Octopus, 2003
Les nouveaux jardins de paysagistes, Jérôme Goutier, La Maison Rustique, Flammarion, 2003
Dictionnaire des paysagistes d'aujourd'hui, Pierluigi Nicolini en Francesco Repishti, Skira, 2003
It's a great wall!, Michael Webb, Arnold Schwartzman,
Images Vive le chaos, ordre et désordre au jardin, Jean-Paul Pigeat, Conservatoire international des parcs et jardins et du paysage, 2004
L'art du jardin au Japon, Marc Peter Keane, Editions Philippe Picquier, 1999
Ricochets, Jean-Paul Pigeat, Conservatoire international des parcs et jardins, 1998

Technische inspiratie

Pflastern mit Naturstein, Volker Friedrich, Ulmer, 2005
Pierres et jardin, murets, allées et cascades, David Reed, Editions Artémis, 2004
Dallages et terrasses, Richard Key, Marabout, 2003
Murets et Clôtures, Tony Buckland, Marabout 2003
Construire murs et dallages en pierre, Wilfried Multhammer, Eyrolles, 2003
Calades, René Sette en Fabienne Pavia, Le bec en l'air, 2002
Gardencrafts, Geraldine Rudge, Conran Octopus Limited, Londen, 1999
Trocken mauern, Richard Tufnell, Haupt, 1996
Le Dallage, Michel Saur, SAEF/ jardiner, 1993

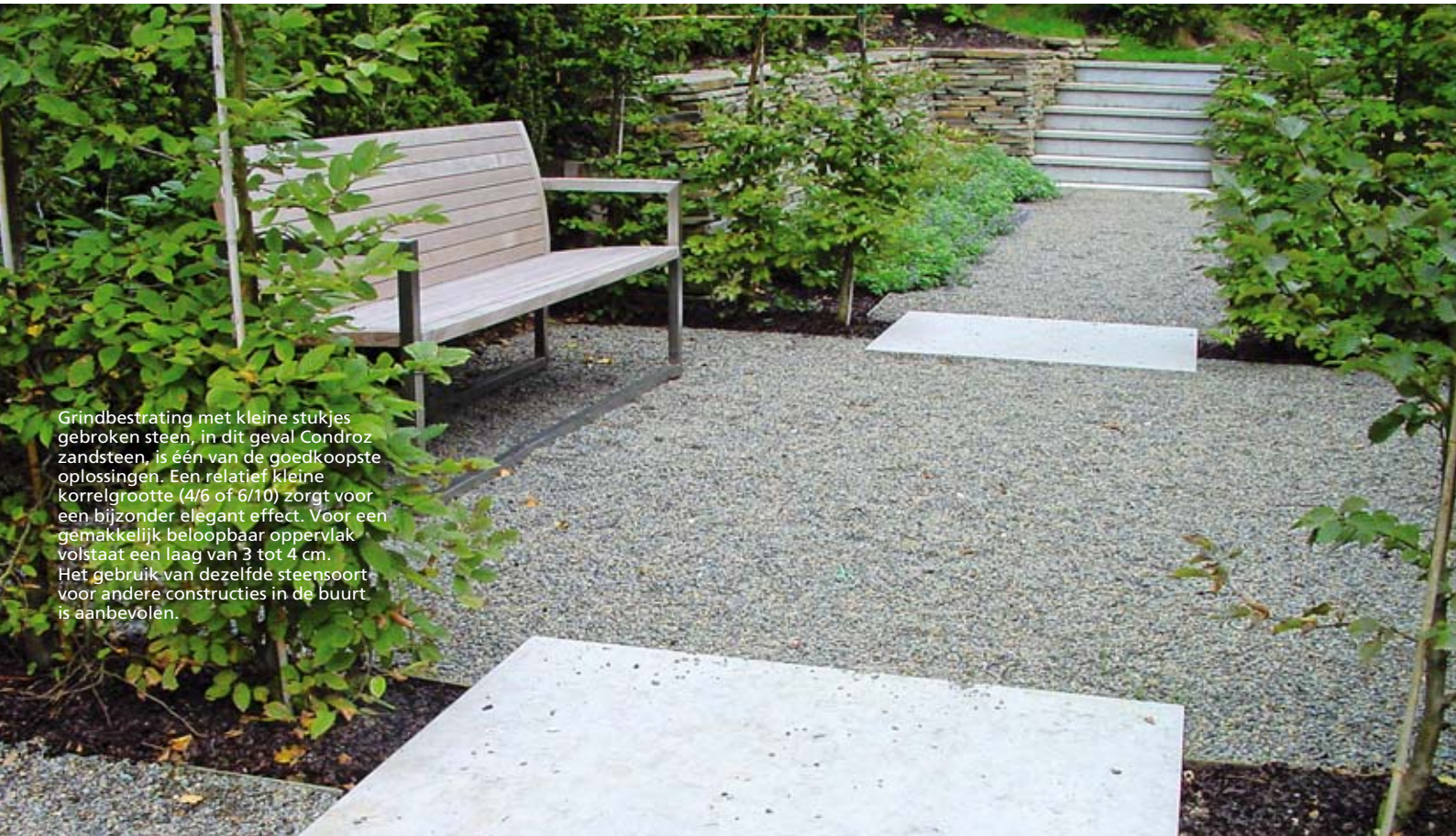
Inhoud

Eenvoudige vloeren en onbewerkte materialen	2	Traditionele vloeren en gekalibreerde plaveien	4				
Geraffineerde vloeren en behouwen tegels	6	Paden, oversteekjes en stapstenen	8	"Calades" en "staande" bestrating	10		
Boorden en afscheidingen	13	Muren en scheidingsmuurtjes	14	Keermuren	16	Muurdekstenen	18
Muren van schanskorven	20	Trappen, traptreden en treden	22	Plassen, vijvers en bassins	24		
Bronnen en fontein	26	Technische inrichtingen	28	Zwembaden, zwembadterrassen en omrandingen	30		
Afsluitingen, afscheidingen en omheiningen	32	Ornamenten, meubilair en voorwerpen in natuursteen	34				

Eenvoudige vloeren en onbewerkte materialen

Sinds mensenheugenis wordt natuursteen gebruikt voor een comfortabele bestrating in delen van de tuin waar vooral wordt gewandeld. Kleine ronde rivierkeitjes – of grind – worden al sinds jaar en dag gebruikt, net omdat ze zo eenvoudig te verwerken zijn. De grond knerpt onder zijn voeten, de bezoeker houdt zijn pas in en neemt de tijd om rond te kijken in de tuin... Tegenwoordig wordt ook gebroken steen – of kiezel – of zelfs het gewoonlijk weinig prijzige groeveafval gebruikt. Veel tuinarchitecten slagen erin deze materialen op een interessante manier in hun ontwerpen te integreren.

Grindbestrating met kleine stukjes gebroken steen, in dit geval Condroz zandsteen, is één van de goedkoopste oplossingen. Een relatief kleine korrelgrootte (4/6 of 6/10) zorgt voor een bijzonder elegant effect. Voor een gemakkelijk beloopbaar oppervlak volstaat een laag van 3 tot 4 cm. Het gebruik van dezelfde steensoort voor andere constructies in de buurt is aanbevolen.

Privé-tuin, Sensenruth, Ontwerp Le Bouillon Blanc.

Heel onlangs heeft ook gebroken schist zijn intrede gedaan in de tuin. Gebruikt als grind geeft het de grond een mooie blauwgrijze kleur en laat hem bij regenweer mooi oplichten. Gebruikt als mulch houdt het de plantvakken net en vermindert zo het tuinonderhoud.

Privé-tuin, Xhoffraak, Ontwerp Nelles Irénes.

Een soortgelijk effect wordt bereikt met schisteuze zandsteen. Hier zijn de korstplaten gewoon parallel gezaagd.

Privé-tuin, Beveren, Ontwerp Fondu Landscaps Architects.

Als bodembedekking is hier voor gebroken blauwe hardsteen gekozen. Het contrast tussen de matgrijze blokjes en de blinkende muur in geribd staal wordt nog versterkt door de gebogen metalen rand.

Het hart van dit boeren erf is tot een fraaie binnentuin omgetoverd. Om een totaal andere sfeer te creëren, is voor het slingerende, onder het groen verborgen pad voor grote stukken korstplaat van blauwe hardsteen gekozen. De ruwe textuur van het gesteente doet aan "ongerepte" natuur denken waardoor de bezoeker zich als het ware in een ander landschap waant.

Privé-tuin, Iltre, Ontwerp CELIA, Landscape and Environment.

GOED OM TE WETEN

Grind op een gewoon grindbed is heel waterdoorlatend en bijgevolg volkomen milieuvriendelijk. Op de bodem van de uitgraving, op de verdichte grond, is het nuttig waterdoorlatend geotextiel aan te brengen dat de stabiliteit van de bestrating garandeert. Ten slotte moet het grind geregeld worden geharkt en onkruidvrij gemaakt, liefst via thermische onkruidbestrijding die het gebruik van herbiciden overbodig maakt.

Korstplaat van blauwe hardsteen

In de vrije natuur komt het kalkgesteente dat de naam blauwe hardsteen of Petit Granit draagt, voor in de vorm van enorme, opeenvolgende gesteentelagen met ertussen substraten van andere geologische oorsprong. De buitenkant van elke laag, die dus met andere materialen in contact komt, heeft niet dezelfde textuur en homogeniteit als de binnenkant. Dit wordt de "korstplaat" genoemd. Vroeger was dit gewoon afval, maar nu erkent men zijn vooral esthetische kwaliteiten die wonderwel in hedendaagse tuinen passen. Korstplaat wordt gebruikt voor vloeren, trappen, muren...

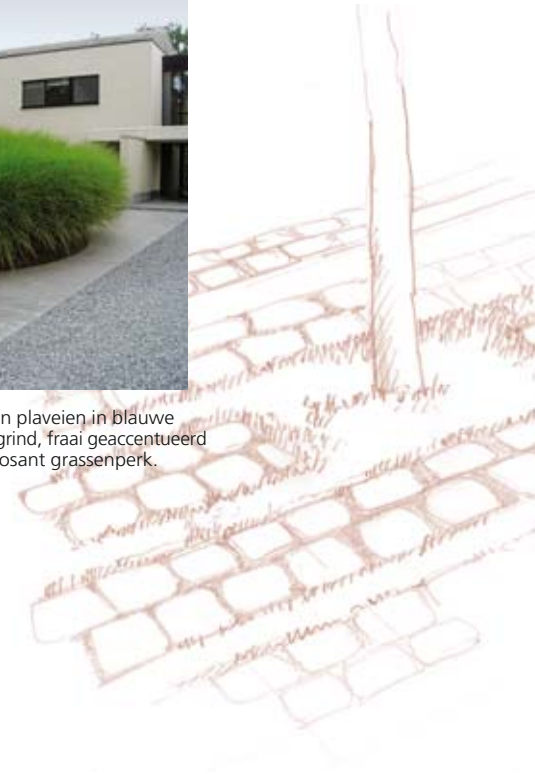
Traditionele vloeren en gekalibreerde plaveien

De eeuwenoude bestrating met vierkante blokjes steen is onlosmakelijk verbonden met het uitzicht van onze oude wegen en boerenerven. Ook in tuinen worden plaveien voor paden, drempels en terrassen gebruikt. Soms kiest men voor plaveien alleen en in andere gevallen worden ze met tegels gecombineerd om de ruimte een ander ritme te geven, en soms ook om een groot oppervlak in dolomiet extra te accentueren. Wist u trouwens dat dolomiet ook uit Wallonië komt?

Privé-tuin, Keerbergen. Ontwerp Patrick Verbruggen.

Samenspel van plaveien in blauwe hardsteen en grind, fraai geaccentueerd door een imposant grassenperk.

Schist leent zich ook uitstekend voor een meer onregelmatige bestrating zonder echter aan charme in te boeten.

Privé-tuin, Harelbeke. Ontwerp Paul Deposse.

Een open binnenplaats annex eethoek met uitzicht op fleurige plantvakken afgeboord met buxus. Simpelweg groots in zijn eenvoud.

Privé-tuin, Herbeumont. Ontwerp Adolaisières d'Herbeumont.

Deze hedendaagse bestrating flirt met het verleden : sommige soorten plaveien in blauwe hardsteen worden opzettelijk verouderd. Net als klinkers worden ze zonder voegen geplaatst.

Imagix. Doornik. Ontwerp Peter Carpenter.

Place verte. Zinnik. Ontwerp Poly'Art.

Bij deze bestrating in blauwe hardsteen zijn verschillende afwerkingen gecombineerd. Op één lijn hebben alle plaveien dezelfde breedte zodat het voegenpatroon coherent blijft en er duidelijke visuele lijnen ontstaan.

Een bestrating in platte plaveien van Condroz zandsteen harmonieert perfect met een opus incertum betegeling in dezelfde steensoort.

Provinciaal domein. Chevetogne. Ontwerp Fondu Landscape Architects.

EEN GESLAAGDE OPLOSSING VOOR EEN PARKERPLAATS : TWEE RIJEN PLAVEIEN VAN 15 X 15 AFGEWISSELD MET GRASSTROOKJES.

GOED OM TE WETEN

Vierkante plaveien van 10x10 of 15x15 worden heel vaak gebruikt, maar een oppervlak afgewerkt met rechthoekige kopstenen of platte plaveien, altijd met lopende voeg, geeft ook een heel mooi effect. Voor tuinpaden volstaan zandvoegen. Bij opritten daarentegen zijn cement- of mortelvoegen aangewezen, liefst in een kleur die zo dicht mogelijk bij de kleur van de bestrating aansluit. Soms worden ook gerecupereerde plaveien gebruikt : in dit geval moet goed op hun kwaliteit worden gelet. Ze vertonen immers vaak sporen van bitumen die heel moeilijk te verwijderen zijn.

Privé-tuin. Chaudfontaine. Ontwerp Serge Delsenne.

Kasseipaadjes in blauwe hardsteen slingeren vrolijk rond fraai gesnoeide buxusbollen. De plaveien zijn zo gelegd dat ze de as van het paadje volgen zodat de boorden ervan goed tot hun recht komen.

Privé-tuin. Ittre. Ontwerp CELIA Landscape & Environment.

Voor deze bestrating zijn gerecupereerde plaveien in zanderige kalksteen gebruikt. Ze zijn traditioneel gelegd met brede voegen.

Geraffineerde vloeren en behouwen tegels

Voor de bestrating van een gezellige ruimte waar men een tafel, stoelen en zetels wil plaatsen, is een volkomen vlakke en praktische tegelbestrating de geknipte keuze. Tegels doen een terras immers groter lijken en alle voorwerpen en meubels komen er perfect tot hun recht. Als het terras in het verlengde van het huis ligt, is volledige harmonie met het huis qua kleur en textuur op zijn plaats. In andere delen van de tuin is meer originaliteit zeker wenselijk.

Grote tegels in blauwe hardsteen met haast onzichtbare voegen voor een op en top hedendaagse uitstraling.

Een opus incertum van schist wordt als het ware uit een zee van grind geboren.

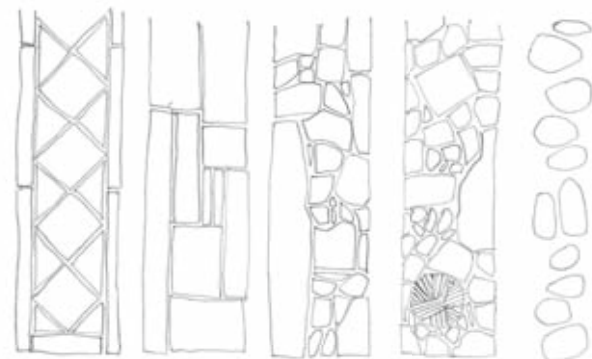

Privé-tuin, Oudergem, Ontwerp Landscape Design.

Provinciaal domein, Chevetogne, Ontwerp Fondu, Landscape Architects.

Een tegelbestrating in opus incertum van Condroz zandsteen harmonieert wonderwel met stapelmuurtjes van stenen uit dezelfde steengroeve.

MOTIEVEN

Privé-tuin, Luxemburg, Ontwerp In Situ.

Binnenplaats in schisttegels geplaatst zonder voeg. De beplanting van sterretjesmos integreert zich perfect in het tegelstramien: de zachte textuur van het groen doet het haast gebeeldhouwde oppervlak van de tegels nog beter uitkomen.

Een opus incertum in schist krijgt een ander aanzien met voegen van sterretjesmos.

Begraafplaats, Noyers.

GOED OM TE WETEN

Natuursteenetegels voor terrassen zijn minstens 4 cm dik en worden op een bed van – meestal gewapend – beton geplaatst. Het gewicht van de steen vormt de belangrijkste rem op het gebruikte formaat. Eens de fundering in orde is, moet nog het voegenpatroon worden bepaald. Daarbij moet een aantal regels in acht worden genomen: in elke opening moet een tegel in de as van de deur worden gelegd; de betegeling moet in de lengterichting evenwijdig lopen met de muur waarop ze aansluit, de breedte van de tegels moet geleidelijk worden aangepast om het perspectieffeffect te compenseren, de lengte van de tegels moet lichtjes variëren zodat de randelementen voldoende groot zijn. Een geslaagde tegelbestrating bestaat dikwijls uit tegels van verschillende afmetingen.

Park, Tournay-Solvay, Watermaal-Bosvoorde, Ontwerp BIM.

Dit terras in vierkante schisttegels loopt verder door boven een lager gelegen vijver. De ruimte tussen de tegels is niet opgevoegd en de tegels zelf zijn met schroeven aan een metalen structuur bevestigd, wat voor leuke doorkijkjes zorgt.

Privé-tuin, Iltre, Ontwerp CELIA Landscape & Environment.

Ook hier weer blauwe hardsteen, maar deze keer in hele grote dikke tegels met onbewerkte randen, die soms doelbewust verder uiteen zijn geplaatst.

Een tapijt van tegels in blauwe hardsteen biedt een speels beeld op het gazon.

Privé-tuin, Rijssel, Ontwerp Patrick Verbruggen.

Een pad van stapstenen vertrekt vanuit een terras met ongelijke rand. Dankzij de uitgekende plaatsing van de schisttegels is grasmaaien geen enkel probleem.

Privé-tuin. Cugnon. Ontwerp Le Bouillon Blanc.

Paden, oversteekjes en stapstenen

Zoals haast karikaturaal duidelijk wordt bij Japanse stapstenen, vormen stenen paadjes trajecten die zich perfect in het tuinlandschap integreren. Ze bieden de wandelaar een zekere en aangename ondergrond.

Provinciaal domein, Chevetogne. Ontwerp Fondu Landscape Architects.

Privé-tuin. Elsène. Ontwerp Hebbe et Forêt.

Deze stapstenen in Condroz zandsteen nodigen de kinderen als het ware uit om het grote zandoppervlak op een speelse manier over te steken.

Startend vanuit een bed van mos lopen de stapstenen in deze kleine stadstuin door in het houten terras. Subtiel ingewerkt in de minutieus uitgesneden openingen geven de korstplaten, die ietsjes boven het vloeroppervlak uitsteken, hier de weg aan zonder dat men erover kan struikelen.

Begraafplaats. Houffalize.

Dit weggetje, dat het midden houdt tussen stapstenen en een echt pad, heeft iets weg van een dambord: de tegels in schist uit de Ardennen zijn op gelijke afstand van elkaar geplaatst en vormen zo een heel formeel patroon dat het uitgestrekte gazon een extra toets geeft.

GOED OM TE WETEN

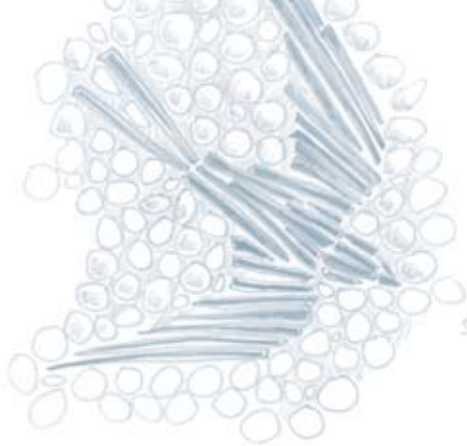
Om barsten te voorkomen, moeten stapstenen dikker zijn dan terrastegels. Eerst wordt een gat gemaakt waarin de stapsteen precies past. Daarin wordt vervolgens een bed van gestabiliseerd zand aangebracht dat een vlotte drainage garandeert en vorstproblemen voorkomt. Ten slotte moet voor het wandelgemak de afstand tussen het middelpunt van twee opeenvolgende stenen met de klassieke paslengte van ongeveer 68 cm overeenkomen.

Engelandplateau. Ukkel. Ontwerp BLM.

Deze heel slanke tegels wijzen de bezoekers de weg naar een natuurreservaat: een manier om de wandelaar te leiden zonder de omgeving ingrijpend te veranderen.

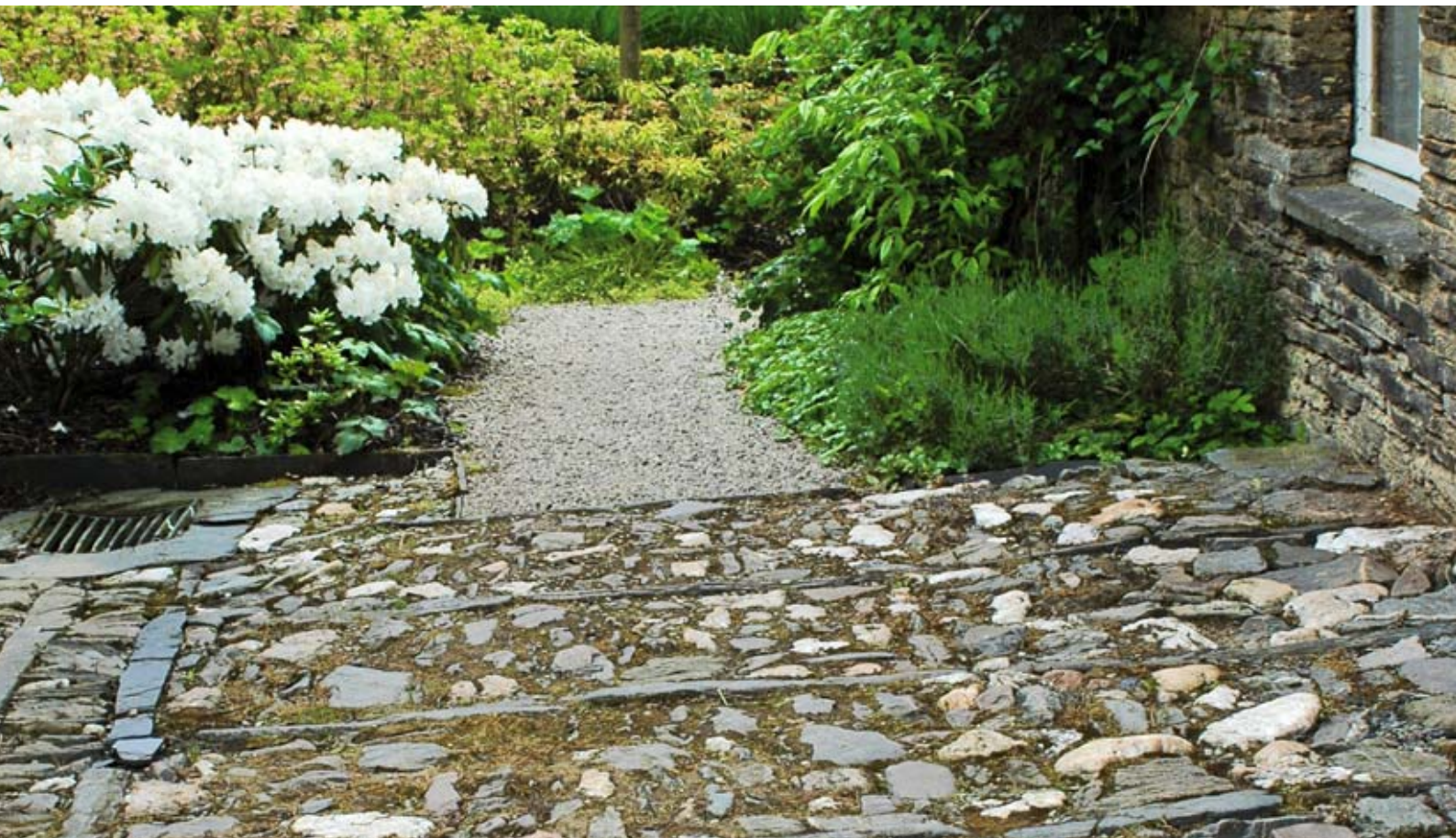

SILHOUET VAN EEN ZWALUW
GEMAAKT MET FIJNE
STUKJES SCHIST OP EEN ACHTERGROND
VAN WITE KEIEN

“Calades” en “staande” bestrating

Met “calade”, een oorspronkelijk mediterrane term, wordt een type bestrating aangeduid in onbewerkte en onregelmatige stenen die verticaal in de grond worden geplaatst, vanwaar ook de benaming “staande” bestrating. In plaats van het traditionele gebruik van rivierkeitjes waaruit de meeste van deze oppervlakken zijn opgebouwd, gebruikt men nu vaak verschillend gekleurde keien en soms gesofisticeerde motieven om echte “mozaïeken” te creëren. Deze mozaïeken zijn momenteel een echte trend in de wereld van het tuinontwerp.

De combinatie met grotere blokken met een vlak oppervlak brengt variatie in het ontwerp.

De combinatie van een tamelijk effen bestrating – in dit geval plaveien – en een meer oneffen bestrating – hier verticaal geplaatste keitjes – zorgt voor leuke contrasten. Visueel zijn de wisselende lichtweersaatsingen heel attractief en ook de tastzin wordt niet vergeten met de steeds wisselende sensaties die de voeten te verwerken krijgen.

Een staande bestrating naar het voorbeeld van de traditionele Ardense bestratingen. Lokale schist in de vorm van dunne tegeltjes brokkelt niet af bij vorst en kan op zijn kant worden geplaatst.

GOED OM TE WETEN

Bij staande bestrating is maar een klein deeltje van het steenoppervlak zichtbaar, in tegenstelling tot “liggende” bestrating, zoals tegels, waarbij de gebruikte steen zoveel mogelijk grond bedekt. Echte staande bestrating wordt niet gevoegd: dit biedt haar voldoende elasticiteit aangezien de stenen elkaar steunen. Dergelijke bestrating kan ook goed ademen en is voldoende drainerend. In combinatie met grind vormt een staande bestrating een milieuvriendelijk geheel met een goed evenwicht tussen grond en lucht en een beperkte afvloeiing van het regenwater.

Hier een voorbeeld van “onechte” staande bestrating aangezien het geheel met cement is gevoegd. De bestrating versiert de drempel van een trede, als een tapijt op het kruispunt van twee wegen. Om de staande bestrating op zijn plaats te houden, moet gewoonlijk een boord worden voorzien: hier is voor plaveitjes in blauwe hardsteen gekozen.

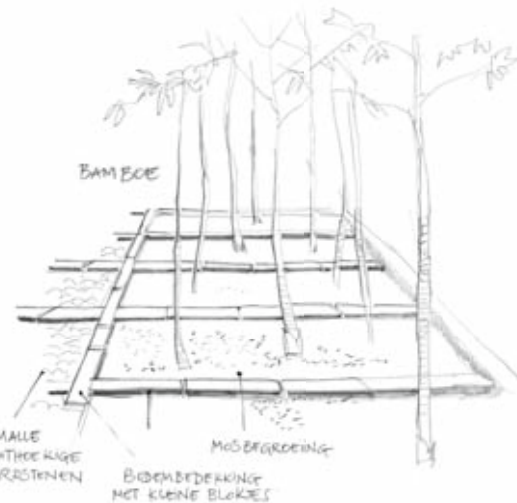

Dit pad in op zijn kant geplaatste schist brengt de texturen en de kleuren van de uitermate grafische stenencreatie en de onscherpe plantensilhouetten in perfecte harmonie.

Boorden en afscheidingen

Een boord dient om een pad, een terras of een andere soort bodembedekking te scheiden van een plantvak, een gazon of zelfs een ander type bestrating. Hij zorgt voor een duidelijker onderscheid, versterkt de leesbaarheid van een traject en, aangezien de verschillende materialen niet meer vermengd kunnen raken, vergemakkelijkt hij ook het tuinonderhoud. Soms creëert hij een soort visuele barrière tussen delen van de tuin. Tal van materialen zijn hiervoor geschikt: planten – buxus, santolina, lavendel... – , hout, smeedijzer, staal... of steen.

Door hun uitgekiende plaatsing vangen deze dikke breukstenen in blauwe hardsteen het kleine hoogteverschil van het plantvak perfect op.

GOED OM TE WETEN

Om echt praktisch te zijn, moet een afscheiding tussen twee delen van de tuin een licht niveauverschil creëren. Op die manier kan een pad worden geharkt zonder dat er grind op het gazon terecht komt. Wie zijn plantvakken wil mulchen, moet ervoor zorgen dat de boordstenen errond 5 tot 10 cm boven de aarde uitsteken.

Voor deze klassieke boord, op grondniveau, zijn platte plaveien in Condroz zandsteen gebruikt. Hij doet de onderkant van het stapelmuurtje nog beter uitkomen, maar zorgt vooral voor een duidelijke aflijning tussen het grindpad en het bloemperk. Verderop voorkomt hij dat al te veel grind in de bloemperken terecht komt.

Voor sierlijk gebogen lijnen moet de lengte van de boordelementen kleiner zijn naarmate de bocht scherper wordt. In deze tuin is hiervoor met elementen van verschillende lengte gewerkt, wat perfect mogelijk is met op zijn kant geplaatste schist.

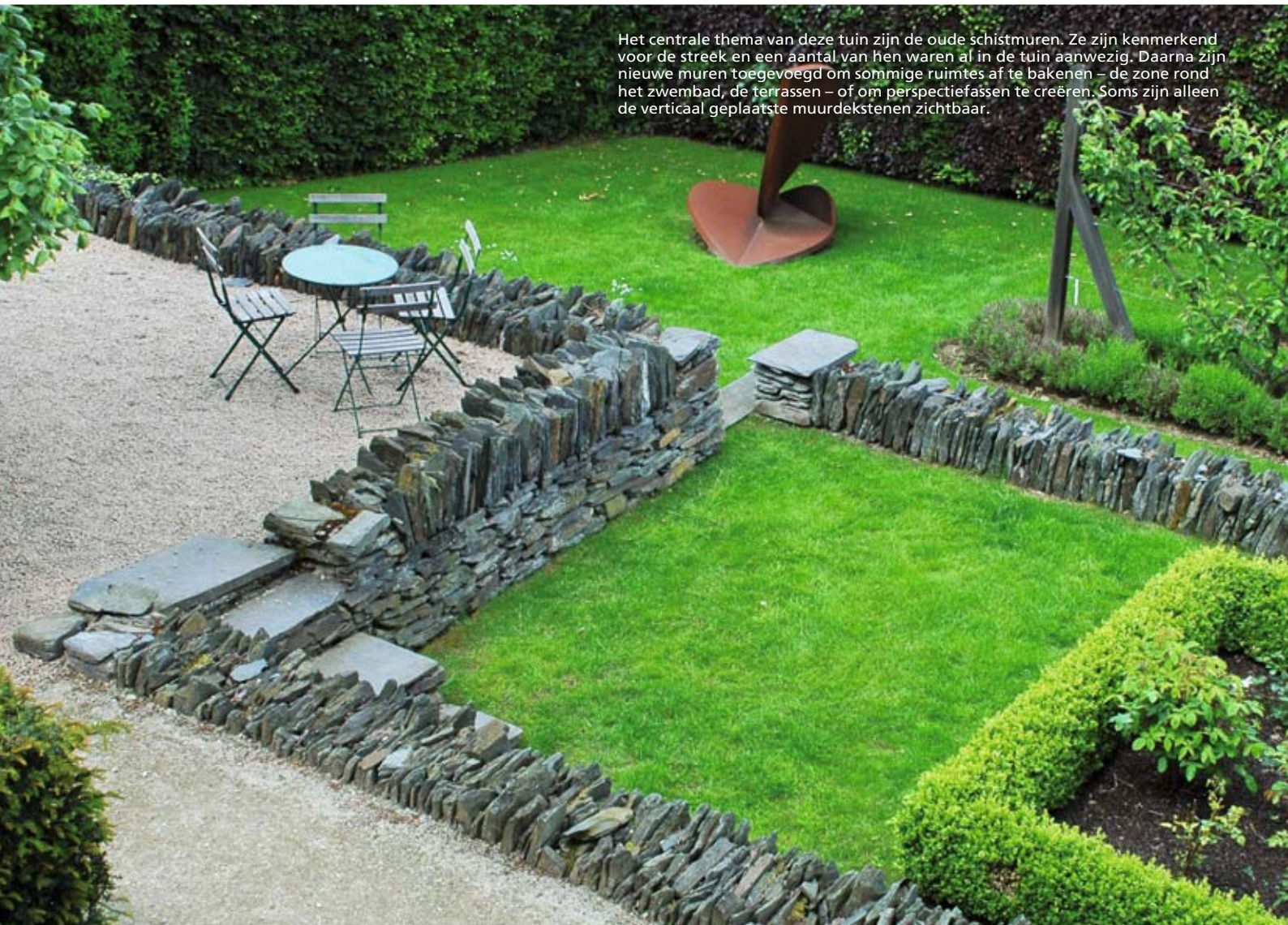
Schist kan ook in de vorm van dunne tegels wordt gebruikt die doelbewust zo zijn geplaatst dat ze iets verder uitsteken.

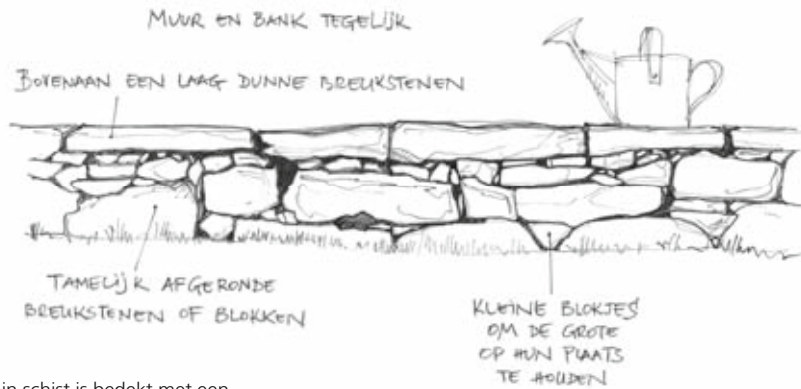

Muren en scheidingsmuurtjes

Precies omdat ze op allerlei manieren kunnen worden gebruikt, zijn muren haast niet weg te denken uit een tuin: ze vormen afscheidingen, houden taluds op hun plaats, temperen de wind, creëren microklimaten voor tal van planten enz. Ook voor muren is natuursteen een opmerkelijk materiaal, zowel door zijn grote textuurvariëteit als zijn aanbod van kleuren en vormen door de bewerking in de groeve: tegels, breukstenen, blokken... Tegenwoordig gaat de voorkeur van tuinarchitecten vooral uit naar stapelmuren.

Het centrale thema van deze tuin zijn de oude schistmuren. Ze zijn kenmerkend voor de streek en een aantal van hen waren al in de tuin aanwezig. Daarna zijn nieuwe muren toegevoegd om sommige ruimtes af te bakenen – de zone rond het zwembad, de terrassen – of om perspectiefassen te creëren. Soms zijn alleen de verticaal geplaatste muurdekstenen zichtbaar.

Een muur in breukstenen van schisteuze zandsteen dient als reling in een park met een sterk variërend reliëf.

Park Heitz, Luxemburg, Ontwerp In Situ.

Deze muur in schist is bedekt met een muurdeksteen van hetzelfde soort behouwen steen. De coherente keuze van het materiaal dat ook in de trap en de schuur op de achtergrond terugkomt, creëert een bijzonder harmonieus geheel.

Privé-tuin, Cugnon, Ontwerp Le Bouillon Blanc.

Privé-tuin, Cugnon, Ontwerp Le Bouillon Blanc.

Zuidgerichte stapelmuren creëren een warmer microklimaat dat uitermate geschikt is voor leifruitbomen die zo tegen koude wind en vorst worden beschermd.

GOED OM TE WETEN

Traditioneel werden stapelmuren steen per steen opgebouwd zonder cement of mortel. Deze techniek vereist degelijke vakkennis, die in tal van streken nog steeds aanwezig is. Voor een sneller resultaat worden stapelmuren tegenwoordig vaak binnenin onzichtbaar samengehouden met gestabiliseerd zand of beton, wat hun stevigheid waarborgt. Deze manier van werken maakt bovendien andere, zeker even interessante, verbanden mogelijk.

Fontis Bank, Luxemburg, Ontwerp Wirtz International NV.

Muren in Maaskalksteen geven vorm aan een deel van de tuin, in perfecte harmonie met de gekozen beplanting.

Voor een "natuurlijk" effect of een muur in rotspuin is zanderige kalksteen, dat na verloop van tijd een mooi patina krijgt, de aangewezen keuze. Zijn tinten evolueren immers naar grijs waardoor het gesteente snel met de omgeving versmelt.

Keermuren

Keermuren vormen een krachtig statement in een tuinlandschap. Bij de steenkeuze moeten tal van knopen worden doorgemaakt: herkomst, kleur, afmetingen. Sommigen verkiezen relatief platte stenen, anderen breukstenen of zelfs grotere blokken... De bouw van een mooie muur gaat niet vanzelf: hij is altijd het werk van een echte professional met een overvloed aan vakkennis.

Provinciaal domein, Chestonnes, Ontwerp Fondu Landscape Architects.

Een meer dan twee meter hoge, traditioneel opgetrokken muur in breukstenen van Condroz zandsteen.

Een opeenvolging van muurtjes in breukstenen van blauwe hardsteen houdt een heel steile helling in bedwang. Elke muur wordt nog extra geaccentueerd door de beplanting met pitosporum die zo wordt gesnoeid dat de verschillende terrassen goed zichtbaar blijven. Het levendige en satijnachtige groen van de gestroomlijnde bladeren brengt de matgrijze kleur van het natuursteen tot leven.

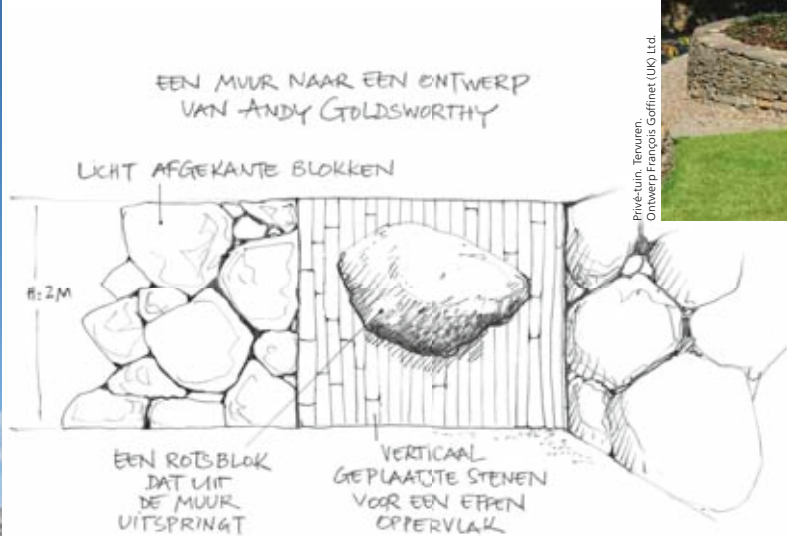

Radisson Hotel, Spa, Ontwerp Serge Delsenne.

Privé-tuin, Tenouren, Ontwerp François Goffinet (UK) Ltd.

Voor een extra verfijnd resultaat is hier voor tegels in Condroz zandsteen gekozen. De onderkant van de muur bestaat uit enkele lagen dikkere stenen die naar boven toe dunner worden om de muur sterker te maken. Voor een stabiel en mooi resultaat is een schuine onontbeerlijk.

Een vleugje non-conformisme in het metselverband van de stenen is vaak niet te versmaden : hier heeft de tuinarchitect een beeldhouwer onder de arm genomen om een lange muur vol gebogen lijnen te ontwerpen. Deze muur in grote blokken Condroz zandsteen leidt de aandacht af van een eentonige parkeerruimte in de buurt.

Privé-tuin, Chaudfontaine, Ontwerp Serge Delsenne, Beeldhouwer Paolo Gasparotto.

Albertpark, Korrink, Ontwerp Sam Project.

Een netwerk van lage gebogen muren zorgt voor een minimalistische omboording van de paden en grasperken. Om een contrast te creëren – wat altijd wenselijk is – zijn de muren in imposante blokken schisteuze zandsteen opgetrokken.

GOED OM TE WETEN

Wanneer een terrein een te grote hellingsgraad vertoont, kan alleen een muur de aarde efficiënt op haar plaats houden. Tal van technieken zijn bruikbaar : van een eenvoudige stapelmuur tot een betonnen muur weggestopt achter een muurbedekking in natuursteen. Is de muur hoger dan anderhalve meter, dan moet gewoonlijk voor beton worden gekozen, vooral wanneer men recent aangevoerde grond wil stabiliseren. Deze is immers heel wat minder stabiel dan al aanwezige grond. Het sorteren van de uit de groeve aangevoerde stenen of zelfs hun bewerking ter plaatse, is een stadium dat niet kan worden overgeslagen : het is de gelegenheid om de juiste steen voor de juiste plaats te kiezen, om relatief homogene bedden te maken... of om met uiterste precisie een origineel motief te creëren.

MURDEKSTEEN
MET GEÏNTEGREERD
WATERELEMEN

Muurdekstenen

Eens de muur is opgetrokken, krijgt hij een muurdeksteen die het geheel esthetisch afwerkt, maar ook voorkomt dat regenwater in het metselwerk dringt en vorstschade veroorzaakt. Voor muurdekstenen worden vaak natuursteentegels gebruikt, meestal uit hetzelfde gesteente als de muurelementen zelf.

Op deze zeer schuin aflopende muur in breukstenen kon onmogelijk voor een klassieke muurdeksteen worden gekozen. Er is dus beslist om tegels in Condroz zandsteen boven elkaar te plaatsen en ze zo een soort trap te laten vormen.

Privé-tuin, Balleux, Ontwerp Plant Consult.

Een muurdeksteen kan ook op een muur in een ander materiaal worden gelegd, zoals bij bakstenen muren dikwijls het geval is. Hier zijn met hout beklede muurtjes afgewerkt met muurdekstenen in blauwe hardsteen.

Privé-tuin, Vielsalm, Ontwerp Serge Debenne.

De plaatselijke traditie biedt fraaie varianten die tuinarchitecten nu vaak op eigentijdse wijze in hun ontwerpen integreren. Hier bedekken schisttegels een ongemetselde stapelmuur die geen bijzondere bescherming behoeft.

Tuinen van de Bloemist, Laken, Ontwerp BIM.

Deze klassieke muurdeksteen, gemaakt van dikke tegels schisteuze zandsteen, vertoont een mooie variatie aan kleuren in de blauwgrijze tinten. De gekloofde kant vertoont zelfs paarsachtige schakeringen.

Tour de Bérmzene, Spa, Ontwerp Daniel Dethier.

GOED OM TE WETEN

Om te voorkomen dat het water op het steenoppervlak blijft staan, helt de muurdeksteen aan één of beide kanten best lichtjes af en beschikt de rand onderaan over één of twee druiplijstjes. Dit is een fijn gootje dat voorkomt dat het water van de muur loopt. Voor een mooi visueel effect moet het gootje ver genoeg van de wand verwijderd zijn – slechts enkele millimeters - zodat de muurdeksteen niet te ver uitsteekt. Een muurdeksteen wordt gewoonlijk met mortel vastgezet. Bij sommige steensoorten is echter het gebruik van kleefcement met een grotere kleefkracht noodzakelijk.

Een aan twee kanten schuin aflopende muurdeksteen in blauwe hardsteen waarop een smeedijzeren balustrade rust.

Muren van schanskorven

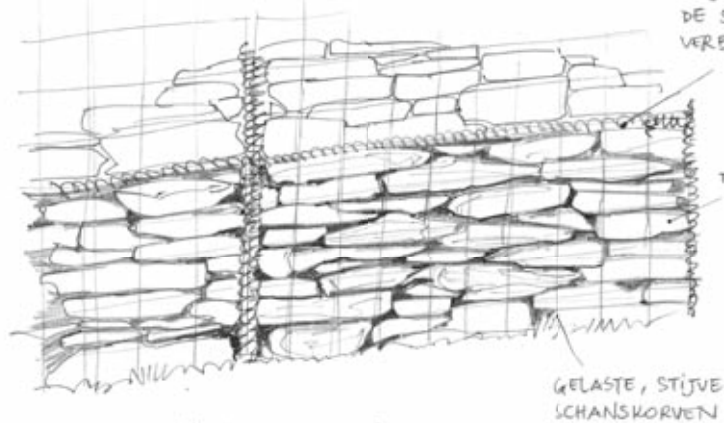
Hoewel ze oorspronkelijk zijn ontworpen om wegtaluds of oevers op een goedkope manier te stabiliseren, worden schanskorven alsaar vaker door tuinarchitecten gebruikt, die erin een nieuwe, eigentijdse techniek met tal van toepassingsmogelijkheden hebben ontdekt. De producenten op hun beurt hebben nieuwe varianten ontwikkeld met afwerkingen die beter aan hun gebruik in de tuin zijn aangepast.

Een schanskorf laat zich gemakkelijk met klimplanten overgroeien. Er kunnen zelfs planten in met aarde gevulde holtes in of tussen de korven worden geplant. Zo wordt de korf binnen de kortste keren haast helemaal aan het zicht onttrokken.

Radisson Hotel, Spa, Ontwerp Serge Belsomme.

Hier is voor een opstelling in terrasvorm gekozen. De licht gebogen lijn van de onvervormbare schanskorven verlengt op een elegante manier de kromming van de traptreden in onbewerkte blauwe hardsteentegels.

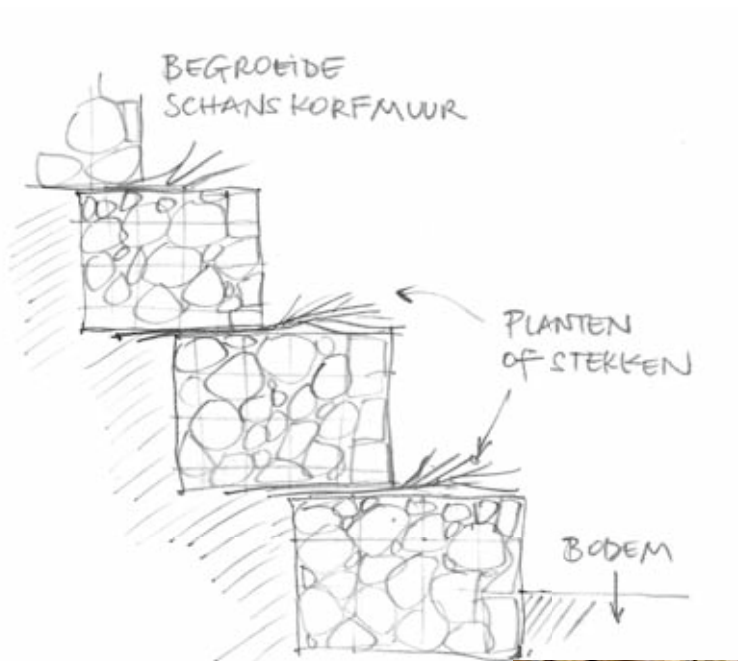

BEVESTIGING VAN DE SCHANSKORVEN MET VERBINDINGSSPIRALEN

BLOKKEN OF TEGELS VAN SCHIST, ZANDSTEEN, ARKOSE, KWARTSIET

MUR VAN OPEENGESTAPELDE SCHANSKORVEN, OPGEBOUWD ALS EEN STAPELMUUR

GELASTE, STIJVE SCHANSKORVEN

Een schanskorf kan met gebroken blokken kalksteen of zandsteen worden gevuld, maar er kan evengoed voor keien worden gekozen.

Bij een combinatie van verschillende vulmaterialen zorgt het effect van de verschillende texturen en kleuren voor een nieuw soort diversiteit.

Evolutiekas, Meise, Ontwerp Nationale Plantentuin van België.

Radisson Hotel, Spa, Ontwerp Serge Delsemme.

Schanskorven zijn ook perfect met andere materialen te combineren: in dit geval wordt het terras in tropisch hardhout omzoomd door lage muurtjes waarbij voor deze techniek is gekozen.

Privé-tuin, Overijse, Ontwerp Landscape Design.

Het talud wordt op zijn plaats gehouden door een rij schanskorven met zeshoekige, soepele mazen. De korven zijn met halfhoge grassoorten beplant.

GOED OM TE WETEN

Een schanskorf, of een eenvoudige kubus van metaaldraad gevuld met steenblokken, is een modulaire structuur waarmee tal van resultaten kunnen worden bereikt, afhankelijk van het kader waarin hij wordt gebruikt. Bij zijn oorspronkelijke gebruik als keermuur werd hij gevuld met ongelijke steenblokken die men vaak probeerde te laten overgroeien om de schanskorf aan het oog te onttrekken. Sindsdien zijn ook mooier ogende schanskorven, vaak met een stevigere structuur, op de markt verschenen. Deze exemplaren kan men met stenen vullen zoals men een stapelmuur bouwt: de schanskorf wordt dan een object op zich en wordt zo als keermuur, afscheiding of zelfs grafisch element in een compositie gebruikt.

Trappen, traptreden en treden

Omdat hij de wandelaar vaak toegang verschaft tot een niveau dat tot dan toe haast volledig aan het zicht was onttrokken en dus verrassingen in petto houdt, is een trap een belangrijk element in de verkenning van een tuin. Net als een kunstwerk is hij ook vaak majestueus of zorgvuldig in het groen ingeplant. Soms zijn enkele traptreden al voldoende. Maar een trap moet voor alles gemakkelijk beloopbaar, comfortabel en veilig zijn!

Enkele traptreden in blauwe hardsteen flankeren de muur die een hoger in het valleitje aangelegde vijver begrenst. Een blik over het watervlak opent nieuwe perspectieven.

Privé-tuin. Lot. Ontwerp Patrick Verbruggen.

Privé-tuin. Plainevaux. Ontwerp Le Bouillon Blanc.

Deze heel eigentijdse trap, rechttoe rechtaan, in blauwe hardsteen lijkt de bezoeker naar verre einders te leiden.

Hier zijn de dunne traptreden met licht afgeronde trapneuzen uit grote gekloofde schisttegels gemaakt.

In deze gebogen trap creëert het motief van de voegen, die nergens een doorlopende lijn vormen, en van de trap treden een subtiel lijnenspel: hier zijn geen twee stenen gelijk.

Privé-tuin, Triff, Ontwerp Serge Delesemme.

Twin Squares, Diegen, Ontwerp CELIA Landscape & Environment.

Bij deze trap rond een oude boom zijn in de trap treden Condroz zandsteen en grind gecombineerd.

Fortis Bank, Luxemburg, Ontwerp Wirtz International NV.

Een trap in Maaskalksteen geflankeerd door gebogen muren met een origineel metselverband.

Privé-tuin, Iltre, Ontwerp CELIA Landscape & Environment.

Trap treden in blauwe hardsteen met ruwe rand markeren de overgang naar een andere tuinkamer.

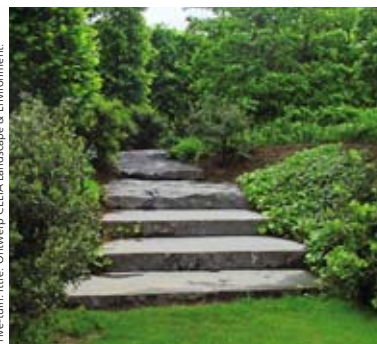

Privé-tuin, Laarne.

Als enkele treden volstaan, biedt een stenen stootbord voldoende steun voor een brede, met gras begroeide trede. De stootborden zorgen voor grafische lijnen in het uitgestrekte gazon.

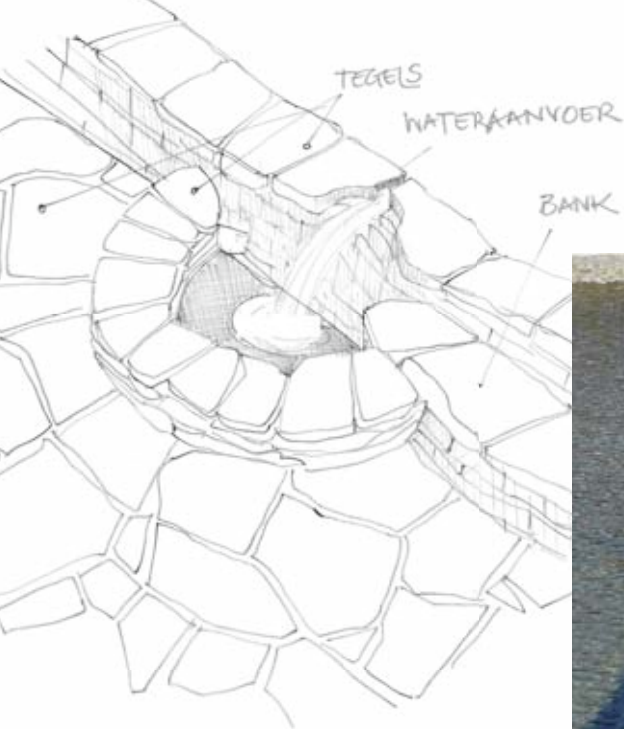
GOED OM TE WETEN

Ongeacht zijn plaats in de tuin moet een trap altijd gemakkelijk beloopbaar zijn: hij moet een oneven aantal trap treden tellen om bij het stapritme te passen en de diepte van de trap treden en de hoogte van de stootborden moeten aan de paslengte aangepast zijn. Ten slotte mag een trap ook niet glad zijn, vooral niet bij de toegang tot het huis. Het steen kan daarom speciaal worden bewerkt om zijn oppervlak ruwer te maken.

Privé-tuin, Iltre, Ontwerp CELIA Landscape & Environment.

De combinatie van blokken steen met een geraffineerde oppervlaktebewerking en blokken onbewerkte korstplaat vergroot de contrastwerking in deze trap die de wandelaar van de formele tuin naar een wilder deel van de tuin brengt.

Een strak afgelijnde waterpartij past op heel eigentijdse wijze tussen twee hoge muren in beton en een plaveioppervlak. De grasheuvel die het perspectief omsluit, introduceert zachtheid en groen in dit behoorlijk strakke steenlandschap.

Privé-tuin, Sterrebeek.
Ontwerp Patrick Verbruggen.

Plassen, vijvers en bassins

Als een grote spiegel voor de lucht erboven zorgt water voor een echte transformatie van de tuin. Nog veel meer dan wind, is water een levende kracht die rust, kalmeert en ons de mysteries van de natuur toont.

In Japan vormen water en steen de twee fundamentele, heilige elementen van de tuin. Ook in Europa worden ze heel vaak samen gebruikt.

Water harmonieert zich met steen, erodeert het en geeft het beetje bij beetje vorm... Dankzij water komt steen tot leven, toont het steeds wisselende kleuren, raakt het begroeid met mossen en planten.

Een oppervlak in zandsteenplaveien loopt zachtjes af naar een rechthoekig bassin onder het waterniveau dat op zijn beurt ook met grote steenblokken is gevuld.

Privé-tuin, Kessel-Lo, Ontwerp Charlier, Tuinen.

Een uitgesproken langwerpig kanaal afgeboord met een omranding in blauwe hardsteen leidt het oog naar verre einders en creëert een mooie ruimte waarin de blik zich kan verliezen.

In de uitholling van grote schisttegels is een natuurlijke vijver ontstaan waarin waterlelies zich heel goed thuis voelen. Aan de plaatsing van de stenen is grote zorg besteed.

Dikke korstplaten van blauwe hardsteen omzomen hier een rechthoekig, heel ruw en formeel bassin. Het geheel wordt op subtiele wijze verzacht door de varens rond het bassin en door de vijverbeplanting die hier en daar de natuurstenen omranding verbergt.

Privé-tuin, Iffre, Ontwerp CELIA Landscape and Environment.

Privé-tuin, Oudergem, Ontwerp Landscape Design.

Om de oevers van een rond bassin nog extra te accentueren en zijn landelijke karakter te bewaren, is hier voor op zijn kant geplaatste schist gekozen. De zichtbare kanten zijn allemaal behouwen en liggen op hetzelfde niveau. Het uiteinde van de vijverfolie is ingenieus tussen de stenen weggewerkt en is dus haast onzichtbaar.

Privé-tuin, Cugnion, Ontwerp Le Bouillon Blanc.

GOED OM TE WETEN

Om de vijverfolie onder het waterniveau te verbergen, moeten de gekozen boordstenen redelijk afgerond zijn zodat ze de folie niet doorboren, en ook groot genoeg zijn zodat ze goed over de rand liggen. Bovendien moet er ook vaak een groter bassin worden uitgegraven dan het bassin dat na voltooiing van de werken zichtbaar blijft. Sommige stenen kunnen met waterdichte mortel op hun plaats worden gehouden. Als rond het bassin een moeraszone wordt gecreëerd, zal het water de mosbegroeiing op de stenen in de hand werken: het is in dit geval interessant de stenen in de groeve te kunnen kiezen. Men kan er immers opteren voor stenen waarvan het oppervlak al is begroeid. Na plaatsing in de tuin moet de begroeiing zich alleen nog verder ontwikkelen.

Voor oeverbeschoeiing kan ook steen worden gebruikt zoals hier met een fraai, regelmatig verband van op zijn kant geplaatste schist. De onderkant van het bed is op dezelfde manier behandeld zodat er doorheen het water mooie motieven ontstaan.

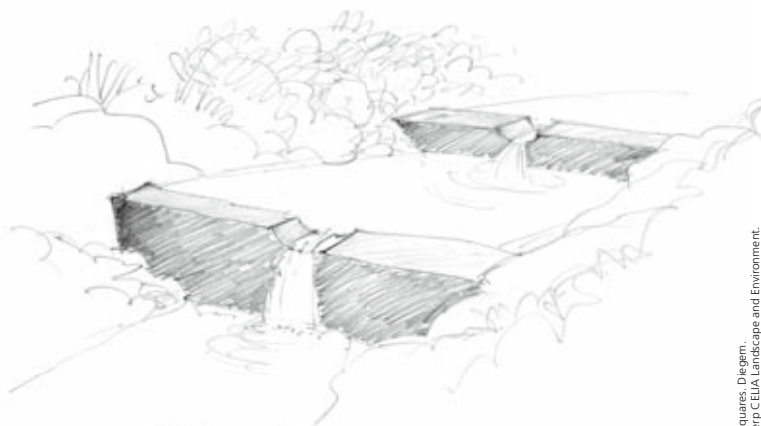
Oevers van de Ourthe, Houffalize.

Bronnen en fonteinen

Een lichte kabbeling van golfjes of het geruis van een watervalletje brengt levendigheid in de tuin: opspuitend water is vrolijk, weldadig en ietwat schelms. Water kan ook uit een steen opborrelen om een bassin haast natuurlijk te voeden of kan via een indrukwekkende fontein of een bescheiden bronnetje in de tuin worden geïntroduceerd. Zo is water dus altijd op zijn plaats in de tuin ongeacht het gebruik dat men ervan maakt.

Het water komt uit de muur, verspreidt zich over het hele halfronde plateau en loopt er vervolgens af in een subtiele, doorzichtige waterfilm. Het plateau en de gefrijnde steen tegen de muur zijn gemaakt van blauwe hardsteen.

MINIWATERVALLETJES
WAARVOOR ARKOSE, KWARSIET OF
ZANDSTEEN AANGEWEEZEN IS

Via een watervalletje gemaakt van opeengestapelde platte stenen en keien loopt het water met geruis in het bassin.

Twin Squares, Diegem.
Ontwerp CELIA Landscape and Environment.

Privé-tuin, Cugnon, Ontwerp Le Bouillon Blanc.

Aan de voet van een trap is een stuk behouwen schist geplaatst met een fijn gootje waarover het water in het bassin loopt.

Een heel fijne waterfilm loopt haast geruisloos over horizontale en daarna verticale schisttegels: de natte steen is haast het enige bewijs dat er effectief water stroomt.

Privé-tuin, Luxemburg. Ontwerp in Situ.

Uit drie enorme, als het ware zwevende korstplaten van blauwe hardsteen borrelt krachtig water op en spat vervolgens op het onbewerkte steenoppervlak uiteen.

Twin Squares, Diegen. Ontwerp C EJA Landscape and Environment.

Water in een stroompje of een kanaaltje is een heel natuurlijke manier om bewegend water in de tuin te introduceren. Hier is het steen uitgehoud om een natuurlijke stroming te doen ontstaan.

Jardin des Célestins, Nansen. Beeldhouwwerk Florence Fréson.

Deze fontein in Maaskalksteen is voorzien van een diepe fonteinbak waarin waterplanten kunnen groeien. In de voorkant van de bak zijn minigolfjes uitgebeiteld.

Privé-Tuin, Tiff. Fonteinontwerp, Bruno Albert. Beeldhouwwerk Florence Fréson.

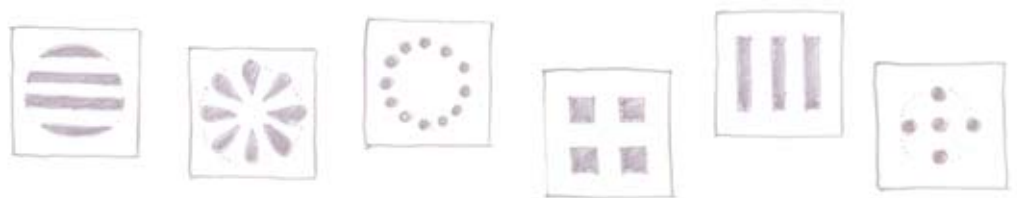
GOED OM TE WETEN

Tegenwoordig wordt bij de creatie van een watervalletje, trapvormig watervalletje of fontein volop naar eenvoud gestreefd. Behouwen, bewerkte, gepolijste... natuursteen laat de levendige schoonheid van het water helemaal tot haar recht komen. Een geslaagde fontein is het resultaat van nauwkeurig studiewerk en van met kennis van zaken gepositioneerde stenen. Bij de creatie van een reeks watervalletjes moet erop worden gelet dat de niveaoverschillen evenwichtig zijn, dat de plaats van elke steen waarop water zal terechtkomen, nauwkeurig is bestudeerd, dat er ook kleine bassins met rustiger water worden voorzien enz.

Privé-tuin, Krokke. Ontwerp Herbe et Forêt.

In deze kleine, smalle tuin langs de straatkant stroomt een waterstraal eerst over een blok blauwe hardsteen om vervolgens over de keien van een miniriviertje weg te stromen. Bij een dergelijke realisatie is de steenkeuze van cruciaal belang. Soms vereist dit een hele zoektocht. Daarin ligt precies de moeilijkheid, maar is een tuin niet sowieso een kwestie van geduld?

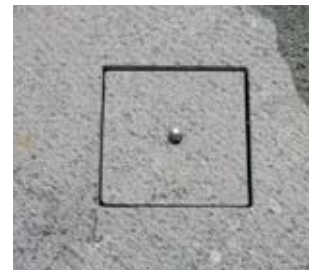
KOLKDEKSELS IN NATUURSTEEN

Technische inrichtingen

Voor het beheer van het water in de tuin – afvloeiend water of regenwater, maar ook de watertoevoer naar een bassin of zwembad – zijn sommige elementen op grondniveau onontbeerlijk, zoals kolken en overdekte gootjes, putdeksels en mangatdeksels. Soms moeten ze op zichtbare plaatsen komen waar het gebruik van geprefabriceerd materiaal niet altijd een fraai resultaat oplevert. Om ze beter in het geheel te doen passen, is een versie in natuursteen vaak de geknippede oplossing.

GOED OM TE WETEN

Met een beetje vindingrijkheid is het altijd mogelijk een gietijzeren rooster door een natuurstenen rooster te vervangen. De openingen waardoor het water wegloopt, kunnen allerlei vormen aannemen: gleuven, cirkels enz. Voor de waterafvoer worden meestal putdeksels van klein formaat (20x20 bijvoorbeeld) gebruikt, maar indien nodig kunnen ook deksels voor grotere oppervlakken (tot 100x100) worden ontworpen. Belangrijk is echter voldoende dikke tegels te kiezen want door de openingen verliest de tegel iets van zijn sterkte. Het werk kan op verzoek door een steenhouwer of een goede tegellegger worden uitgevoerd.

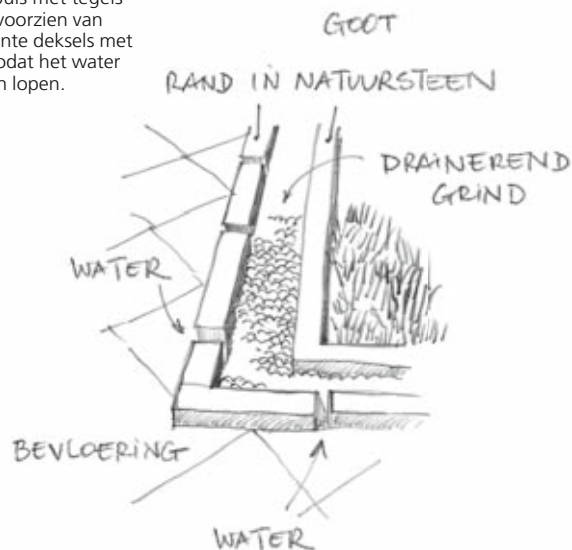
Privé-tuin, Ittre. Ontwerp CELIA Landscape & Environment.

Aan de rand van een zwembad is soms toegang tot één of meerdere kleine technische ruimtes noodzakelijk. Het deksel van deze opening is uit hetzelfde blauwe hardsteen gemaakt als het terras en ook in dezelfde richting gelegd. Bovendien is het deksel met een roestvrij stalen bout uitgerust waarmee het deksel gemakkelijk kan worden opgetild.

Privé-tuin, Conneux. Ontwerp François Goffinet (UK) Ltd.

Langs het terras moest een gootje worden voorzien om het regenwater op te vangen. Hier is de afwateringsbuis met tegels overdekt en voorzien van enkele vierkante deksels met openingen zodat het water in de buis kan lopen.

Privé-tuin, Aarschot. Ontwerp Claude Rebold.

Dit putdeksel in hetzelfde blauwe hardsteen als het omliggende terras heeft een ingebouwd handvat waarmee het moeiteloos kan worden opgetild en waarover men niet kan struikelen.

Hier is voor de zwembadbekleding dezelfde schist gebruikt als waarin de muren van het oude huis zijn opgetrokken. Beiden vormen zo één visueel geheel.

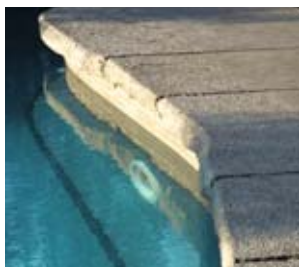

Privé-tuin, Cugnon, Ontwerp Le Bouillon Blanc.

Zwembaden, zwembadterrassen en omrandingen

Hoewel men voor de structuur van het zwembad niet meer om beton heen kan, blijft natuursteen nog vaak de ziel ervan. Ongeacht of men het zwembad wil integreren zoals de waterpartijen en bassins die zo oud zijn als de tuin zelf, of de voorliefde uitgaat naar een natuurlijke zwemvijver die met het omliggende landschap een groter geheel vormt of men een klassiek zwembad verkiest, natuursteen is altijd een harmonieus en praktisch materiaal dat een relatief duur tuinelement een lange levensduur garandeert.

Steen leent zich ook voor meer organische vormen die eerder aan een natuurlijke vijver doen denken. Hier harmonieert de onbewerkte boord van de omranding perfect met sommige details in haar onmiddellijke omgeving, in het bijzonder de blokken blauwe hardsteen die in het terras zijn ingebed.

Privé-tuin, Aarschot, Ontwerp Claude Rebold.

GOED OM TE WETEN

Voor omrandingen en zwembadterrassen kunnen bijna alle steensoorten uit Wallonië worden gebruikt mits voor een niet gladde oppervlakteafwerking wordt gekozen. De actuele trend is zwemmen in water met een natuurlijke kleur. Donkergekleurde stenen zoals blauwe hardsteen of schist op de wanden en de bodem van het zwembad geven het water een heel natuurlijke donkerblauwe tint.

Minerale sfeer bij het zwembad dankzij blokken en enkele ruwe treden in hetzelfde blauwe hardsteen dat ook voor het zwembadterras is gebruikt.

Privé-tuin, Ittre, Ontwerp CELIA Landscape and Environment.

Privé-tuin, Ittre, Ontwerp CELIA Landscape and Environment.

Dit overlopende zwembad grenst aan een iets lager gelegen eettafel. Het water dat over de rand van het zwembad in een smal bassin loopt, is tegelijk een verfrissende fontein.

Privé-tuin, Chantilly, Ontwerp François Goffinet (UK) Ltd.

Voor de binnenkant van dit zwembad is voor blauwe hardsteen gekozen: de heel donkere bodem geeft het water een mooie diepte.

Privé-tuin, Sint-Genesius-Rode, Ontwerp Paul Berosse.

Het terras loopt door rond een zwembad dat over een valleitje uitkijkt. De omranding in blauwe hardsteen juist onder het waterniveau contrasteert mooi met het droge natuursteen en het water.

Privé-tuin, Kortrijk, Ontwerp Paul Berosse.

Een eenvoudige omranding in blauwe hardsteen omgeeft het bassin en grenst aan een heel eigentijdse poolhouse. Het zwembad past dus perfect in deze strakke tuin zonder tierelantijntjes.

Deze eenvoudige, maar strakke bodembedekking in een mix van blauwe hardsteen en grof grind laat een uitgesproken langwerpige zwembad volledig tot zijn recht komen.

Afsluitingen, afscheidingen en omheiningen

Hoewel een hoge of lage tuinafsluiting in steen vandaag tamelijk zeldzaam is geworden, kan steen een decoratief en soms verrassend element vormen. Bijvoorbeeld om de tuingrens te accentueren, een plantvak af te boorden of een scheiding te creëren tussen twee sferen die men absoluut gescheiden wil houden. Grote tegels in natuursteen zijn een schitterend alternatief voor gemetselde muren.

Privé-tuin, Oudergem, Ontwerp Landscape Design.

Een plantvak afboorden en tegelijk bewust verhogen om zo volumes van verschillende hoogte te creëren, kan perfect met natuursteen: hier accentueert een opeenvolging van schisttegels ook de tussenliggende beplanting.

HOGESCHISTTEGELS OP EEN RIJ
TRADITIONELE AFSLUITING IN DE STREEK
ROND HERBEUMONT

Deze tuinkamer is van de rest van de tuin afgescheiden door een imposant alignement van rechtopstaande, soms behouwen schisttegels. Deze beschutte, door bomen omgeven ruimte warmt door de zon en door het natuursteen dat warmte opslaat, snel op.

Privé-tuin, Ucimont, Ontwerp Le Bouillon Blanc.

Privé-tuin, Sensenruth, Ontwerp Le Bouillon Blanc.

GOED OM TE WETEN

Om stevig verankerd te zijn, moet een steen voor een derde worden ingegraven en moet de aarde errond goed worden aangestampt. De steen kan ook in een bed van gestabiliseerd zand worden geplaatst, waardoor een groter deel van de tegel bloot kan worden gelaten. De zoektocht naar echt mooie stenen vraagt voor alles heel veel geduld!

Om een eenvoudige kastanjeomheining een levendige toets te geven, volstaan een paar hoge tegels. De korrel van het natuursteen speelt met het licht. Bovendien doen de lage afsluitingen in gevlochten hazelaar ze nog beter tot hun recht komen.

Twin Squares, Diegem, Ontwerp Celia Landscape & Environment.

Heel ruwe impressie met korstplaten van blauwe hardsteen die onder de anjsgroene vrouwenmantel lichter wordt.

Privé-tuin, Sensenruth, Ontwerp Le Bouillon Blanc.

Aan het einde van de moestuin contrasteert de grijsblauwe kleur van de schist mooi met het groen van de hagen en het hout van het vlechtwerk in hazelaar.

Ornamenten, meubilair en voorwerpen in natuursteen

Van een blok natuursteen dat de aandacht naar zich toetrekt tot voorwerpen in behouwen of gegraveerde steen, als materie vormt steen een inspiratiebron voor heel wat tuinarchitecten, die worden aangetrokken door de schoonheid en de symboliek van steen in de tuin. Ze geven de tuin een aanblik en een gevoeligheid die we ook terugvinden in de Japanse tuinkunst of in de hedendaagse kunststromingen die dicht bij de natuur staan. Tal van beeldhouwers doen ruimte, natuur en steen samenvloeien in poëtische werken die zich op natuurlijke wijze in de tuin integreren.

Sensenruth. Kunstenaar Jean-Paul Couvert.

De omtrek van een cirkel verschijnt haast ongemerkt op de licht bewerkte schisttegels. Deze installaties zijn een perfect voorbeeld van de grote toegevoegde waarde van een kunstwerk voor een tuin.

Privé-tuin, Blauweauz, Ontwerper Serge Deleemans, Vogeldrinkbak Florence Freson, Bank Louis Wuidar.

Dit beeldhouwwerk in Maaskalksteen is tegelijk het gevoelige kunstwerk van een kunstenaar en een drinkbak voor vogels.

Privé-tuin, Tielit, Ontwerper Patrick Verbruggen.

Om de eentonigheid van een ruimte zonder groen te doorbreken, bepalen deze blokken in blauwe hardsteen het ritme van deze binnenplaats.

GOED OM TE WETEN

Natuursteen bezit heel wat troeven die tuinarchitecten en kunstenaars ten volle kunnen benutten. Natuursteen vormt het startpunt van een ontdekkingsreis voor alle zintuigen. De textuur van gekloofde schist of het vermogen om warmte op te slaan van kwartsiet spreekt de tastzin aan. Het vermogen om melodieuze geluiden te produceren, zoals bij Maaskalksteen het geval is, maakt natuursteen tot een muziekinstrument... Sommige kunstenaars stellen hun werken geregeld tentoon in galerijen en tuinen of bewerken hun materialen in de groeve. Laat u leiden door uw nieuwsgierigheid...

Deze tuintafel uit dezelfde steensoort als andere elementen in de tuin past als vanzelfsprekend in het project van de ontwerper.

Privé-tuin, Tiff, Ontwerper Serge Deleemans.

Aan de ingang tot de tuin wenst een inscriptie in een tegel van blauwe hardsteen de bezoeker welkom.

Privé-tuin, Itra, Ontwerper CELIA, Landscape and Environment.

Privé-tuin, Parijs, Kunstenaar Benoit Luyckx.

Blauwe hardsteen laat zich uitstekend uitbeelden. Meer dan elk ander tuinelement is de constructie van een fontein voor een kunstenaar een uitgelezen kans om zich uit te drukken en een uniek kunstwerk te realiseren. Hier blijkt uit de gedetailleerdheid van deze watermuur in een terrassentuin al het raffinement dat dit materiaal kan bieden.

Lexicon

Alignement: plaatsing van punten, merktekens, bakestokken op één lijn.

Bed: laag breukstenen, behouwen stenen / groeiebodem : lagenopbouw.

Behouwing, behouwen: bewerking van het steen waardoor aan een of meerdere kanten een passend uitzicht wordt gegeven. Dit betreft zowel het zagen van het steen in een passend formaat als het verlenen van een uitzicht aan de zichtzijde dat varieert naargelang de gebruikte werktuigen (gebouchardeerd enz.).

Blok: onregelmatige massa uit één stuk gesteente.

Breken, gebroken: fragmentatie van gesteente in kleine stukjes door breken of behaieren / duidt een mineraal aan dat tot kleine elementen is herleid: toeslagstoffen, fijn grind, steenslag, ballast...

Breuksteen: kleine blok steen, onbewerkt of min of meer afgekant.

Druiplijstje: klein, kwart rond kanaaltje aan de onderkant van een uitspringend element dat aan de regen is blootgesteld. Het onderbreekt de waterstroom en voorkomt dat het water langs de gevel stroomt.

Fijn grind: gebroken hard gesteente. De korrelgrootte varieert tussen 0/2 (mm) en 20/32 (mm).

Formeel: keurig en nauwkeurig ontworpen tuin waarbij vorm en uitzicht primeren boven materie en inhoud.

Gestabiliseerd zand: zand gemengd met cement.

Goot: gewoonlijk lager gelegen deel van de vloer of kanaaltje bedoeld om het afvloeiend water naar een kolk te voeren.

Grind: grote zandelementen of kleine kiezelsteentjes.

Grindbed: fundering bestaande uit grof grind met een maximale korrelgrootte van 20/32.

Installatie: geheel van objecten, inrichtingen... verzameld voor artistieke doeleinden.

Kalibrering: een element de juiste afmetingen geven.

Kant: smalle en lange kant van een afgekant element (of plaat).

Klieving, gekloofd: breuk van een splijtbaar mineraal op zijn natuurlijke breukvlak.

Klinkers: in een fabriek geproduceerde straatstenen die zich zonder mortel vastzetten.

Kolk: geheel bestaande uit een afvoerput voor afvloeiend water en het bijbehorende rooster.

Kopsteen: grote plavei met rechthoekige profielkop / regelmatig afgekante steen die in de lengterichting in een muur wordt geplaatst zodat slechts één van de kanten zichtbaar is.

Korrelgrootte: de grootste afmeting van grind. Grind wordt gewoonlijk onderverdeeld in korrelgroottes uitgedrukt in mm, bijvoorbeeld: 0/2, 2/4, 4/6, 6/10, 10/14, 14/20.

Loopvlak: horizontaal oppervlak van een traprede.

Metselverband: manier van plaatsing van stenen in een metselwerk.

Mortel: mengeling van fijne vulstoffen, een bindmiddel en eventueel kleurstoffen, hulpstoffen of diverse toeslagstoffen (waterdichte mortel: waterdichtende mortel).

Mozaïek: samenvoeging van kasseitjes, kleine elementen van verschillende kleuren tot decoratieve of figuratieve composities.

Mulch: bodembedekking voor plantvakken in tal van materialen. Voorkomt onkruidgroei. Omranding: steen of steenlaag die de bovenrand van een put, bassin of zwembad vormt.

Onbewerkt: die geen afwerking heeft ondergaan (onbewerkte steen rechtstreeks uit de groeve).

Opus incertum: verband met onregelmatige stenen.

Platte plavei: zandsteenplavei met geringe dikte.

Plavei: Elk element waarvan de breedte en de lengte nooit groter zijn dan twee keer de hoogte / mozaïekkassei: kleine kubusvormige plavei (gewoonlijk 8x8 cm).

Putdeksel: deksel van een mangat of kijkgat.

Romeins verband: verband met stenen in geometrische vormen.

Schuinte: vermindering van de dikte van een muur naarmate hij hoger wordt; enkel de buitenkant vermindert van dikte, de binnenkant blijft verticaal.

Sluitsteen: bewerkt element dat aan elke kant van de muur een zichtbare zijde heeft.

Stootbord: voorvlak van een trede.

Tegel: element waarvan de horizontale afmetingen twee keer zo groot zijn als de dikte, met een minimale breedte van 15 cm.

Trapneus: voorkant van een traprede die ten opzichte van het stootbord uitsteekt.

Uitgraving: graafwerk verricht met het oog op de funderingswerken.

Vlak: werk (of oppervlak) dat geen enkele kromming vertoont.

Vlechtwerk: kunst om nog soepele takken tot hagen te verweven.

Voeg, voegen, voegwerk: tussenruimte van variërende breedte tussen twee elementen die vervolgens wordt opgevoegd. Bij plaatsing met aansluitende voegen worden de elementen vlak tegen elkaar gelegd zodat opvoegen met mortel onmogelijk wordt.

Voegenpatroon: gedetailleerde weergave van de elementen van een gevel of een verband.

Vorstgevoeligheidsgraad: gevoeligheid van een materiaal voor de vorst- en dooicycli. Vorstresistentieproeven voor stenen zijn genormaliseerd.

Waterdichtheid: elk werk dat tot doel heeft een wand waterdicht te maken.

Stenen in Wallonië

In Wallonië wordt een groot aantal soorten natuursteen van allerlei aard ontgonnen. De meeste daarvan zijn perfect geschikt voor de tuintoepassingen die u in deze brochure terugvindt. Als u een specifieke toepassing in gedachten hebt, raden wij u aan de producenten rechtstreeks te contacteren en hen naar de geschiktheid en beschikbaarheid van hun steensoorten te vragen.

ZANDERIGE KALKSTEEN VAN FONTENOILLE Gekloofde breuksteen

ZANDERIGE KALKSTEEN VAN GOBERTANGE Gefrijnd

CONDROZ ZANDSTEEN Gekloofde breuksteen

CONDROZ ZANDSTEEN Gekloofde breuksteen

ARKOSE Gekloofde breuksteen

KWARTSIET Gekloofde breuksteen

SCHISTEUZE ZANDSTEEN Gekloofde breuksteen

SCHISTEUZE ZANDSTEEN Gekloofde breuksteen

SCHISTEUZE ZANDSTEEN Gekloofde breuksteen

SCHISTEUZE ZANDSTEEN Gekloofde breuksteen

SCHIST Gekloofde breuksteen

Stenen in Wallonië

In Wallonië wordt een groot aantal soorten natuursteen van allerlei aard ontgonnen. De meeste daarvan zijn perfect geschikt voor de tuintoepassingen die u in deze brochure terugvindt. Als u een specifieke toepassing in gedachten hebt, raden wij u aan de producenten rechtstreeks te contacteren en hen naar de geschiktheid en beschikbaarheid van hun steensoorten te vragen.

ARDUIN Korsten

ARDUIN Gebouchardeerd

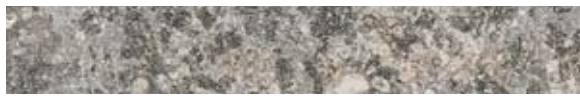
ARDUIN Gebouchardeerd

MAASKALKSTEEN VAN VINALMONT frijnslag

ARDUIN Ijsbloemen

ARDUIN Gevlamd

ARDUIN Gepatineerd

BOCQ BLAUWE HARDSTEEN Gefrijnd

MAASKALKSTEEN VAN LONGPRÉ Gefrijnd

DOORNIKSE STEEN Gefrijnd

ZWART MARMER VAN DINANT Gekloofd

GEKLEURDE MARMER Griotte gezoet

Met dank aan...

Ars Horti
Linda de Bethune, Sum Project
Brussels Instituut voor Milieubeheer
Bernard Capelle, Landscape Design
Peter Carpentier
Charlier Tuinen
Jean-Paul Couvert
Elise Delbrassine
Jean Delogne, CELIA Landscape & Environment
Serge Delsemme
Paul Deroose
Daniel Dethier en Partners NV
Michel Famerée, Herbe et Forêt
Hughes Fernet, Le Bouillon Blanc
Benoît Fondu, Fondu Landscape Architects
Florence Fréson
François Goffinet, François Goffinet (UK) Ltd.
Anne Jones
Anne-Marie Klènes
Benoît Luyckx
Nationale Plantentuin van België
Provinciaal Museum Félicien Rops, Namen
Claude Rebold
Philippe Renac, Plant Consult
Hughes Sirault, Poly'Art
Christophe Spehar, In Situ
Patrick Verbruggen
Jacques en Martin Wirtz, Wirtz International NV
Louis Wuidar

... en aan de eigenaars die hun tuin voor een reportage hebben opengesteld.
Onze excuses aan de personen die niet zijn vermeld. Ze worden vriendelijk verzocht contact op te nemen met de vereniging.

Ontwerp Dominique Guerrier Dubarle en Cristina Marchi

Coördinatie Cristina Marchi

Opzoekwerk en originele Franse tekst Dominique Guerrier Dubarle

Vertalingen MDR Translations (Nederlands)
Doris Grollman (Duits) Griffin Translations (Engels)

Tekeningen Dominique Guerrier Dubarle, geïnspireerd door
4: Pascal Cribier. 6: Peter Mac Keane. 9: Orlando Busarella,
Dilva Candida, Daniela Slomp Busarello. 10: Benoît Fondu.
12: Fumiaki Takano. 15: Greenwich, Connecticut.
17: Andy Goldsworthy. 18: Urbane et Courtade.
22: Narita, Japan. 24: David Reed. 30: Belgische Ardennen

Foto's Cristina Marchi – met dank aan de ontwerpers die
voor aanvullend beeldmateriaal hebben gezorgd.

Grafisch ontwerp en productie Noir Quadri

Herdruk 2014 - Bietlot

Verantwoordelijke uitgever Pierre Dethier, Rue des Pieds
d'Alouette, 11 - B-5100 Naninne - Januari 2007

Met de steun van

PIERRES & MARBRES WALLONIE

PIERRES et MARBRES de WALLONIE asbl
Rue des Pieds d'Alouette 11 · B-5100 Naninne · T +32 (0)81.22.76.64 · F +32 (0)81.74.57.62
info@pierresetmarbres.be · www.pierresetmarbres.be

Natuursteen in de tuin: plantenrijk ontmoet stenenrijk...

Het gebruik van natuursteen in de tuin is tegenwoordig volkomen vanzelfsprekend. Natuursteen in al zijn vormen legt immers de brug tussen constructie en natuur en past zich daarbij als een kameleon aan de omliggende natuur aan: ruwe en onbewerkte stenen, gemetselde muren of muren van schanskorven, plaveien en tegels, gebroken grind, "calades", boordstenen of meubilair... In deze referentiebrochure vindt u, naast tal van praktische en technische tips, ook een grote verscheidenheid aan vindingrijke toepassingen met onze streekeigen materialen uitgedacht door hedendaagse ontwerpers en aannemers.

Verneem alles over Waalse gesteenten
en marmers, over de steengroeven
en hun producten

www.pierresetmarbres.be

PIERRES & MARBRES WALLONIE